

Sosiaali- ja terveysvaliokunta

Valtioneuvoston selonteko YK:n kestävän kehityksen toimintaohjelma Agenda2030:n toimeenpanosta

Tulevaisuusvaliokunnalle

JOHDANTO

Vireilletulo

Valtioneuvoston selonteko YK:n kestävän kehityksen toimintaohjelma Agenda2030:n toimeenpanosta (VNS 7/2024 vp): Asia on saapunut sosiaali- ja terveysvaliokuntaan lausunnon antamista varten. Lausunto on annettava tulevaisuusvaliokunnalle.

Asiantuntijat

Valiokunta on kuullut:

- johtava asiantuntija Taru Savolainen, valtioneuvoston kanslia
- sosiaalineuvos Markus Seppelin, sosiaali- ja terveysministeriö
- tutkimusprofessori Sakari Karvonen, Terveiden ja hyvinvoinnin laitos (THL)
- erityisasiantuntija Kirsi Marttinen, SOSTE Suomen sosiaali ja terveys ry

Valiokunta on saanut kirjalliset lausunnot:

- professori Heikki Hiilamo, Helsingin yliopisto
- professori (emerita) Anneli Pohjola
- professori Juho Saari

VALIOKUNNAN PERUSTELUT

Yleistä

YK:n globaali kestävän kehityksen toimintaohjelma Agenda2030 tähtää köyhyyden poistamiseen sekä kestäväan kehitykseen, jossa ympäristö, talous ja ihminen otetaan tasavertaisesti huomioon. Agenda2030 ja sen 17 kestävän kehityksen tavoitetta ovat ohjanneet Suomen ja muiden YK:n jäsenmaiden kestävän kehityksen työtä vuodesta 2016 lähtien.

Valtioneuvoston selonteossa kuvataan kestävän kehityksen tilaa Suomessa, hallituksen keskeisiä toimia Agenda2030:n toimeenpanemiseksi kansallisesti ja osana kansainvälistä yhteistyötä sekä toimeenpanon organisointi ja seuranta valtionhallinnossa. Selonteossa ei ole tehty uusia Suomen

Valiokunnan lausunto StVL 2/2025 vp

kestävän kehityksen politiikkaa ja Agenda2030:n toimeenpanoa koskevia linjauksia, vaan se koostaa yhteen hallitusohjelmaan sekä hallituksen muihin relevantteihin selontekoihin ja strategioihin kirjatut toimet Agenda2030:n ja kestävän kehityksen tavoitteiden toimeenpanemiseksi.

Selonteko sisältää monipuolisen kuvauksen siitä, miten Suomi on edistynyt kestävän kehityksen tavoitteiden saavuttamisessa. Suomi menestyy kansainvälisissä kestävän kehityksen tavoitteiden toimeenpanoa koskevissa vertailuissa muiden Pohjoismaiden ohella hyvin, mutta selonteossa tunnistetaan myös huomattavia haasteita ja kehittämiskohteita. Suomen haasteet liittyvät ekologista kestävyyttä ja terveellistä ravitsemusta koskeviin tavoitteisiin sekä kulutuksen ja tuotannon merkittäviin muihin maihin kohdistuviin ulkoisvaikutuksiin.

Sosiaali- ja terveysvaliokunnan vastuualueen kannalta keskeisiä Agenda2030:n tavoitteita ovat muun muassa tavoite poistaa köyhyys sen kaikissa muodoissa kaikkialta (tavoite 1), tavoite poistaa nälkä, saavuttaa ruokaturva, parantaa ravitsemusta ja edistää kestävästä maataloudesta (tavoite 2), tavoite taata terveellinen elämä ja hyvinvointi kaikenikäisille (tavoite 3), tavoite saavuttaa sukupuolten tasa-arvo sekä vahvistaa naisten ja tyttöjen oikeuksia ja mahdollisuuksia (tavoite 5), tavoite edistää kaikkia koskevaa kestävästä talouskasvusta, täyttää ja tuottavaa työllisyyttä sekä säällisi työpaikkoja (tavoite 8) sekä tavoite vähentää eriarvoisuutta maiden sisällä ja niiden välillä (tavoite 10).

Valiokunta toteaa, että selonteko on sisällöltään hallitusohjelman ja julkisen talouden suunnitelman linjausten mukainen, ja se sisältää paljon hyviä huomioita. Toisaalta valiokunnan asiantuntijakuulemisissa on tuotu esiin myös selonteon puutteita kuten puutteet tietojen ajantasaisuudessa sekä se, ettei selonteko näytä tunnistavan meneillään olevaa hyvinvointiyhteiskuntamme murrosta ja käännekohtia eikä esitä kaikilta osin ratkaisuja ongelmiin. Sosiaali- ja terveysministeriöltä saadun selvityksen mukaan selonteossa esitetyt arviot kehityksen suunnasta perustuvat selonteon laadintahetkellä oleviin tietoihin, ja selonteko pyrkii luomaan yleisluonteisen kokonaiskuvan Suomen kestävän kehityksen tilasta ja hallituksen toimista kestävän kehityksen edistämiseksi. Yksittäisiä haasteita taustatekijöineen on selontekoa yksityiskohtaisemmin kuvattu muissa valtioneuvoston tuottamissa tai tilaamissa erillisselvityksissä.

Yleisinä huomioina valiokunta toteaa, että Suomi sijoittuu OECD-maiden vertailussa hyvin sosiaalisen koheesion, tulonjaon tasaisuuden ja sosiaaliturvajärjestelmän kattavuuden osalta. Sosiaalinen yhteenkuuluvuus on Suomessa vahvaa, ja kansalaisten luottamus sekä instituutioihin että toisiin ihmisiin on korkea. Valiokunta toteaa, että tämä on ensiarvoisen tärkeää yhteiskunnan resilienssin ja vakauden kannalta, erityisesti kriisitilanteissa. Eriarvoisuuden kasvu voi kuitenkin heikentää sosiaalista luottamusta ja koheesiota pitkällä aikavälillä. Valiokunnan asiantuntijakuulemisissa on tuotu esiin, että yhteiskunnallinen polarisaatio ja eriarvoisuus ovat kasvaneet, ja aikaisempi hyvä luottamuksen ilmapiiri on selvästi heikentymässä, mikä muodostaa merkittävän riskin koheesion käänteelle heikompaan suuntaan, ja tästä on jo näkyvissä selviä merkkejä. Valiokunta korostaa, että tämän vuoksi tarvitaan jatkuvia toimia hyvinvointivaltion rakenteiden vahvistamiseksi ja syrjäytymisen ehkäisemiseksi.

Valiokunnan lausunto StVL 2/2025 vp

Köyhyys, eriarvoisuus ja syrjäytyminen

Köyhyyden poistaminen on yksi keskeisiä YK:n kestävä kehityksen tavoitteita. Selonteon mukaan Suomessa on kohtalaisen matalat tuloerot ja alhainen köyhyysaste. Köyhyys esiintyy lähinnä suhteellisen köyhyytenä, ja absoluuttinen köyhyys on lähes olematonta. Selonteon mukaan pienituloisten osuudessa ei ole tapahtunut merkittäviä muutoksia vuosien 2018 ja 2022 välillä. Suomi on sitoutunut EU komission maaliskuussa 2021 asettamaan Euroopan sosiaalisten oikeuksien pilaria koskevan toimintasuunnitelman yleistavoitteeseen vähentää köyhyys- tai syrjäytymisvaarassa olevien henkilöiden määrää vähintään 15 miljoonalla vuoteen 2030 mennessä. Suomen kansallinen tavoite on köyhyys- tai syrjäytymisvaarassa olevien henkilöiden määrän vähentäminen 100 000:lla, joista vähintään kolmasosa on lapsia. Pienituloisissa kotitalouksissa asuvien lasten määrä lisääntyi merkittävästi 1990-luvun jälkeen ja pysynyt suhteellisen samana 2000-luvulla (Itla: *Lapsiperheköyhyys datana*), mutta arvioiden mukaan määrä voi lisääntyä viimeaikaisten sosiaaliturvamuuutosten myötä (Soste 14.11.2023: *Laskelmia maakunnittain hallituksen esittämien leikkausten vaikutuksista*). Valiokunta pitää tärkeänä toimia, joilla vähennetään lapsiperheköyhyyttä.

Selonteon mukaan hallitus pyrkii vähentämään suhteellista köyhyyttä uudistamalla sosiaaliturvaa siten, että järjestelmä on yksinkertaisempi ja työhön kannustavampi. Hallituksen tarkoitus on kannustaa työn vastaanottamiseen ja vahvistaa työelämän vastaanottokyvykkyyttä niin, että osatyökykyisten, maahanmuuttajien, ikääntyneiden sekä alhaisen koulutustason tehtävissä toimivien henkilöiden työllistyminen paranee. Toimeentulotuen kokonaisuudistuksen tavoitteena on vahvistaa henkilön itsenäistä selviytymistä, vähentää pitkäaikaista toimeentulotuki riippuvuutta ja selkiyttää toimeentulotuen roolia viimesijaisena harkintaa vaativana perusturvaan kuuluvana rahaetuutena.

Valiokunta pitää kannustinloukkujen purkamista ja työllisyyden lisäämistä tärkeinä tavoitteina sosiaaliturvajärjestelmän kestävyys ja osallisuuden lisäämisen näkökulmasta. Suomen sosiaaliturvajärjestelmä on olennaisilta osiltaan kattava ja toimiva. Valiokunnan asiantuntijakuulemisessa on kuitenkin kiinnitetty huomiota siihen, että selonteossa ei tunnisteta yhteiskunnan taloudellisen tilanteen, heikon työllisyystilanteen sekä viimeaikaisten etuusmuutosten vaikutuksia pienituloisuuden kasvuun ja eriarvoisuuden lisääntymiseen, eikä selonteossa ole käytetty uusimpia tilastotietoja köyhyyden ja eriarvoisuuden vähentämisen tavoitteiden kansallisen toteutumisen kuvaamisessa. Asiantuntijakuulemisessa on tuotu esille, että tilastokeskuksen joulukuussa 2024 julkaisemien tietojen (Tilastokeskuksen katsaus 17.12.2024: Tulonjakotilasto 2023) mukaan pienituloisuus on kääntynyt nousuun vuoden 2022 jälkeen. Valtioneuvoston omien arvioiden mukaan hallituskaudella tehty sosiaaliturvan sopeuttamistoimenpiteet sekä etuuksien indeksijääditykset kasvattavat väestön pienituloisuusastetta ja tuloeroja sekä lapsiperheköyhyyttä (*Vuosien 2024 ja 2025 sosiaaliturvamuuutosten yhteisvaikutukset kotitalouksien taloudelliseen asemaan*, STM 2024). Pienituloisten toimeentuloon vaikuttavat etuusmuutosten lisäksi yleisen arvonlisäveron ja lääkkeiden arvonlisäveron korotus, asiakasmaksujen korotukset sekä lääkekorvausten omavastuuosuuksien muutokset.

Valiokunnan saaman selvityksen mukaan selonteon arviot kehityksen suunnasta perustuvat selonteon laadintahetkellä käytössä olleisiin tietoihin ja mittareihin. Uusin tilastotieto ei ollut kaikilta osin käytettävissä selontekoa laadittaessa eikä selonteossa pyritä ennakoimaan mahdollisia

Valiokunnan lausunto StVL 2/2025 vp

muutoksia, joista ei ole vielä riittävää tietoa. Selvityksen mukaan hallituksen toimilla saattaa olla erisuuntaisia vaikutuksia yksittäisten tavoitteiden toteutumisen kannalta ja toimien välittömien ja toisaalta pitkäaikaisten vaikutusten arviot eroavat usein toisistaan tavoitteiden saavuttamisen kannalta. Valiokunta pitää tärkeänä, että valtioneuvosto seuraa sopeuttamistoimien yhteisvaikutuksia eri väestöryhmien toimeentuloon sekä sosiaaliturvan kattavuuteen ja että viimeaikainen kehitys, etuusjärjestelmään tehdyt muutokset sekä uusimmat tilastotiedot sisällytetään tuleviin Suomen kestävän kehityksen maaraportteihin.

Valiokunta pitää myönteisenä, että hallitus vahvistaa selonteon mukaisesti sosiaalista oikeudenmukaisuutta muun muassa vakinaistamalla ruoka-apujärjestöjen tuen sekä panostamalla pitkäaikaisasunnottomuuden poistamiseen, nuorten huumekuolemien vähentämiseen, C-hepatiitin eliminointiin ja kaikkein heikoimmassa asemassa olevien auttamiseen. Valiokunnan asiantuntijakuulemisessa on kiinnitetty huomiota siihen, että vaikka asunnottomien ja pitkäaikaisasunnottomien määrä Suomessa on vähentynyt selvästi 2000-luvulla, häätöjen määrä ja asunnottomuus on kääntynyt nousuun vuoden 2024 aikana. Tutkimusten mukaan myös ruoka-avun tarve on kasvanut selvästi. Asiantuntijakuulemisessa tuotiin esille myös maksuhäiriöiden ja ulosottojen viimeaikainen kasvu, vaikka selonteon mukaan maksuhäiriöisten määrä on laskenut.

Valiokunta toteaa, että syrjäytymisriskien varhainen tunnistaminen ja niihin puuttuminen luovat edellytykset eriarvoisuuden kasvun vähentämiseksi ja koko väestön hyvinvoinnin turvaamiseksi. Valiokunta kiinnittää erityistä huomiota huono-osaisuuden ylisukupolvisuuteen. Sosioekonomiset tilanteet vaikuttavat voimakkaasti ihmisten mahdollisuuksiin ja heijastuvat koulutuksen alhaisuuteen, asumiseen, terveyteen, työllistymiseen ja toimeentuloon. Eriarvoisuuden ja yhteiskunnallisten jännitteiden kasvaminen ei ole sosiaalisesti kestävän kehityksen kannalta toivottava suuntaus.

Terveys, hyvinvointi ja osallisuus

Liittyen Agenda2030:n tavoitteeseen taata terveellinen elämä ja hyvinvointi kaiken ikäisille selonteossa todetaan, että Suomessa on kattavan sosiaaliturvan lisäksi laaja sosiaali- ja terveyspalvelujärjestelmä. Selonteossa tuodaan esille Suomen terveydenhuoltojärjestelmän vahvuuksia, joita ovat muun muassa tartuntatautien hallinta, matala äitiys- ja lapsikuolleisuus sekä ennaltaehkäisevä terveydenhoito. Suomessa myös lääkehuolto ja rokotusten saatavuus on turvattu hyvin. Valiokunta toteaa, että Suomen terveydenhuoltojärjestelmä on yleisesti ottaen kansainvälisesti vertaillen laadukas.

Sosiaali- ja terveyspalvelujärjestelmämme haasteiden osalta valiokunta kiinnittää huomiota selonteossakin esiin tuotuihin tarpeisiin parantaa erityisesti perustason palveluiden laatua ja saavutettavuutta. Tähän liittyen valiokunta pitää tärkeänä, että hyvinvointialueiden ohjausta kehitetään ja ohjausmenettelyjä vakiinnutetaan peruspalveluiden toimivuuden ja kansalaisten yhdenvertaisuuden turvaamiseksi. Valiokunta pitää myös vammaispalvelulain uudistamista tärkeänä vammaisten oikeuksien toteutumisen ja palveluiden saatavuuden varmistamiseksi. Palvelujen saatavuuteen liittyen on tärkeää huolehtia myös siitä, että uuden teknologian käyttö julkisten palvelujen osana on tosiasiallisesti mahdollista kaikille, sillä kaikilla ei kuitenkaan välttämättä ole riittävä osaamista sähköisten palvelujen käyttöön tai varaa laitteisiin ja verkkoyhteyksiin.

Valiokunnan lausunto StVL 2/2025 vp

Valiokunta toteaa, että kattavista palveluista huolimatta alueelliset ja sosioekonomiset terveys-erot ovat yhä merkittäviä Suomessa. Sosiaaliset tekijät ovat merkittävin taustatekijä esimerkiksi sairastavuudessa ja kansanterveyden kehityksessä, ja huono-osaisuus on usein sosiaalisesti periytyvää. Valiokunta kiinnittää huomioita myös päihteiden käytön ongelmiin sekä lihavuuden kasvuun, jotka kasvattavat julkisen sote-järjestelmän painetta sekä lisäävät haittoja ja yhteiskunnan kustannuksia. Lihavuuden lisääntymisellä on selkeä kytkös lisääntyneisiin aivoverisuonien sairauksiin, diabetekseen, sepelvaltimotautiin ja kroonisiin keuhkosairauksiin. Valiokunnan asiantuntijakuulemisissa on tuotu esiin huoli myös alkoholipoliittisten ratkaisujen kielteisistä vaikutuksista alkoholista aiheutuviin haittoihin sekä nikotiinipusseja koskevaan sääntelyyn liittyvät kielteiset vaikutukset erityisesti nuorille.

Valiokunta pitää tärkeänä, että terveyserojen kaventamiseksi tehdään laajaa yhteistyötä eri hallinnonaloilla, sillä niihin vaikuttavat muun muassa elintavat, palvelujen saatavuus ja työolot. Tähän liittyen valiokunta pitää myönteisenä sitä, että hyvinvoinnin ja terveyden edistämisen vaikuttavuutta vahvistetaan selonteon mukaan poikkihallinnollisen ja yhdessä järjestöjen kanssa toteutettavan kansallisen terveys- ja hyvinvointiohjelman avulla. Hallitus pyrkii selonteon mukaan vähentämään tarttumattomien tautien aiheuttamia ennenaikaisia kuolemia myös parantamalla edelleen kansansairauksien ehkäisyä ja hoidon vaikuttavuutta, lisäämällä elintapaohjausta ja ennaltaehkäisevillä toimilla. Uudistetuilla ravitsemussuosituksilla sekä julkisten ruokapalveluiden ja elintarvikkeiden hankintaohjeilla pyritään ohjaamaan väestön ruokatottumuksia terveelliseen ja ekologiseen suuntaan. Lisäksi ylipainon ehkäisemiseksi ja terveellisten elintapojen edistämiseksi kannustetaan ihmisiä liikkumaan riittävästi. Selonteon mukaan hallitus parantaa myös päihdeongelmiin liittyvien sosiaali- ja terveydenhuollon palveluiden saatavuutta ja vaikuttavuutta, mitä valiokunta pitää tärkeänä.

Selonteossa tuodaan esille haasteet mielenterveyden häiriöiden osalta. Tähän liittyen valiokunnan asiantuntijakuulemisissa on kuitenkin esitetty kritiikkiä siitä, että mielenterveys ja siihen liittyvien palvelujen puute suurena haasteena ohitetaan selonteossa pelkällä maininnalla. Asiantuntijakuulemisissa tuotiin esille tarve laajentaa terapiatakuu koko väestölle sekä huoli siitä, että myös sosiaali- ja terveydenhuollon kasvavat lääke- ja asiakasmaksut tuovat esteitä heikommassa asemassa olevien hoidon- ja avunpiiriin hakeutumiselle. Valiokunta toteaa, että erityisesti perustason mielenterveyspalvelujen saatavuudessa on kehitettävää ja varsinkin nuorten lisääntyvään mielenterveysoireiluun on saadun selvityksen mukaan tarvetta kohdentaa varhaista tukea ja tehokkaampia toimia. Saadun selvityksen mukaan työkyvyttömyyseläkkeiden taustasyynä ovat maassamme useimmiten mielenterveyden ongelmat, ja ne ovat merkittäviä yhä nuoremmissa ikäryhmissä. Valiokunta pitääkin tärkeänä sitä, että kansallisen mielenterveysstrategian ja itsemurhien ehkäisyohjelman toimet jatkuvat. Myös Valtioneuvoston hyväksymä Valtakunnallinen nuorisotyön ja -politiikan ohjelma 2024–2027 sisältää toimenpiteitä muun muassa nuorten mielen-terveyden tukemiseen.

Selonteon mukaan Suomessa toteutuu hyvin ihmisten oikeus osallistua yhteiskunnalliseen toimintaan taustasta riippumatta. Valiokunta pitää kannatettavana hallituksen työllistymistä painottavaa linjaa, sillä työ on monelle keskeinen tapa osallistua yhteiskuntaan. Työllisyyden kannalta valiokunta pitää myönteisenä sitä, että saadun selvityksen mukaan suomalaisten työkyky on kohentunut voimakkaasti, mikä näkyy muun muassa uusien työkyvyttömyyseläkkeiden laskuna ja eläkkeellesiirtymisiän nousuna. Lisäksi valiokunta pitää myönteisenä, että hallitus seuraa perhe-

Valiokunnan lausunto StVL 2/2025 vp

vapaaudistuksen tuloksia ja jatkaa työtä perhevapaiden tasaisemman jakautumisen puolesta. Perhevapaiden ja hoivavastuun tasaisempi jakautuminen parantaa myös naisten asemaa työmarkkinoilla.

Toisaalta valiokunnan asiantuntijakuulemisissa on tuotu esiin, että kolmanteen sektoriin, erityisesti suoraan hyvinvointia tukeviin sosiaali- ja terveysjärjestöihin, kohdistetut rahoituksen leikkaukset rapauttavat kansalaisyhteiskuntaa, mikä heikentää demokratiaa ja osallisuuden mahdollisuuksia ihmisten arjessa. Tähän liittyen valiokunta onkin jo aiemmin lausunnossaan (StVL 10/2024 vp) pitänyt tärkeänä seurata avustusten määrärahojen vähentämisen vaikutuksia sosiaali- ja terveysjärjestöjen toimintaedellytyksiin.

VALIOKUNNAN PÄÄTÖSESITYS

Sosiaali- ja terveysvaliokunta esittää,

että tulevaisuusvaliokunta ottaa edellä olevan huomioon.

Helsingissä 9.4.2025

Asian ratkaisevaan käsittelyyn valiokunnassa ovat ottaneet osaa

puheenjohtaja Krista Kiuru sd
varapuheenjohtaja Mia Laiho kok
jäsen Kim Berg sd
jäsen Maaret Castrén kok
jäsen Bella Forsgrén vihr
jäsen Hilikka Kemppi kesk
jäsen Hanna-Leena Mattila kesk
jäsen Ville Merinen sd
jäsen Ilmari Nurminen sd
jäsen Aino-Kaisa Pekonen vas
jäsen Anne Rintamäki ps
jäsen Pia Sillanpää ps
jäsen Oskari Valtola kok
jäsen Henrik Wickström r
varajäsen Mari Kaunistola kok
varajäsen Jari Koskela ps
varajäsen Jaana Strandman ps

Valiokunnan sihteereinä ovat toimineet

valiokuntaneuvos Pirjo Kainulainen
valiokuntaneuvos Sanna Pekkarinen

Valiokunnan lausunto StVL 2/2025 vp
Eriävä mielipide /vihr, vas

Eriävä mielipide

Perustelut

Vihreä eduskuntaryhmä katsoo, että Valtioneuvoston selonteko YK:n kestävän kehityksen Agenda2030-toimintaohjelman toimeenpanosta ei anna sosiaali- ja terveystaloudellisesti kattavaa kuvaa Suomen etenemisestä kestävän kehityksen tavoitteiden saavuttamisessa. Erityisesti tavoitteiden 1 (köyhyyden poistaminen), 3 (terveellinen elämä ja hyvinvointi) ja 10 (eriarvoisuuden vähentäminen) toteutumisesta annettu kuva on puutteellinen.

Köyhyyden ja eriarvoisuuden lisääntyminen

Selonteko ei tunnusta riittävästi sitä, että hallituksen omat päätökset ovat lisänneet köyhyyttä ja eriarvoisuutta. Sosiaaliturvan leikkaukset, indeksijäädytykset ja asiakasmaksujen korotukset heikentävät erityisesti haavoittuvassa asemassa olevien, kuten lapsiperheiden, työttömien ja pitkäaikaissairaiden, toimeentuloa. Tilastokeskuksen ja sosiaali- ja terveysministeriön (STM) tuoreiden selvitysten mukaan pienituloisten määrä on kasvussa, ja köyhyys- tai syrjäytymisriskissä elävien määrä ylittää jo 930 000 henkilöä. Lapsiköyhyys on lisääntynyt merkittävästi.

Selonteon väite perusturvan tason kasvusta suhteessa hinta- ja ansiotasoon ei vastaa nykytilannetta. Perusturvaetuksien ostovoima heikkenee vuosina 2024—2027 indeksijäädytysten sekä muiden leikkausten seurauksena, kuten muun muassa sosiaalipolitiikan professori Heikki Hiilamon valiokunnalle antamassa lausunnossa tuodaan esiin. Myös maksuhäiriöiden ja ulosottojen määrä on kasvanut ennätyslukemiin, ja asunnottomuus on kääntynyt nousuun.

Terveyserot ja mielenterveys

Vaikka selonteko tunnistaa terveyden ja hyvinvoinnin merkityksen, se ei tarjoa uskottavia ratkaisuja kasvaviin terveyseroihin. Sosioekonomisten ryhmien väliset terveyserot ovat Suomessa jyrkemmät kuin monissa muissa länsimaissa. Erityisesti perustason palveluiden saavutettavuus on heikentynyt. Hoitoon pääsy julkisessa terveydenhuollossa on vaikeutunut, kun samalla hallitus ohjaa lisää rahoitusta yksityisiin palveluihin Kelan kautta, näin lisäten eriarvoisuutta.

Mielenterveyden ongelmat ovat kasvussa erityisesti nuorilla, mutta terapiatakuu rajoittuu vain alle 23-vuotiaisiin nuoriin. Terapiatakuu tulisi laajentaa koko väestölle. Mielenterveyspalveluihin käytettävä rahoitus on Suomessa vain noin puolet verrattuna muihin Länsi-Euroopan maihin. Päihdeongelmien ennaltaehkäisy on rapautumassa, vaikka huumekuolemat ja alkoholin aiheuttamat haitat lisääntyvät. Samalla hallitus lisää alkoholin ja nikotiinituotteiden saatavuutta.

Sosiaalisen kestävyysrapautuminen

Selonteko ei arvioi sosiaaliturvauudistuksen tai työllisyyspolitiikan vaikutuksia kaikkein heikoimmassa asemassa oleviin. Työmarkkinapolitiikka ja työttömyysturvan leikkaukset eivät perustu vaikuttavuustietoon ja saattavat Terveyden ja hyvinvoinnin laitoksen (THL) ja SOSTEn

Valiokunnan lausunto StVL 2/2025 vp
Eriävä mielipide /vihr, vas

mukaan jopa lisätä syrjäytymistä. Samalla järjestöjen mahdollisuudet työllistää vaikeasti työllistyviä ovat kaventuneet.

Hallitusohjelman sopeutustoimet voivat pitkällä aikavälillä heikentää sekä väestön hyvinvointia että julkisen talouden kestävyyttä, kuten useat tutkimukset osoittavat. Talouden tasapainottaminen ei voi tapahtua haavoittuvimpien kustannuksella.

Puutteellinen arviointi

Selonteko perustuu osittain vanhentuneeseen tietoon, eikä siinä hyödynnetä saatavilla olevia vaikutusarvioita tai uusimpia tilastotietoja, kuten esimerkiksi vuoden 2024 THL:n ja Tilastokeskuksen aineistoja. Tämä heikentää selonteon luotettavuutta.

Monet hallituksen politiikkatoimet, joilla on suoria vaikutuksia sosiaaliseen kestävyYTEEN, jäävät käsittelemättä. Myös digitaalisten palveluiden esteettömyyttä, sukupuolten tasa-arvoa ja vammaisten oikeuksia käsitellään puutteellisesti. Agenda2030 edellyttää kokonaisvaltaista ja tutkimustietoon perustuvaa toimeenpanoa, joka ottaa huomioon ekologisen, taloudellisen ja sosiaalisen kestävyYden tasavertaisesti. Vihreä eduskuntaryhmä katsoo, että nyt annettu selonteko ei tee tätä, erityisesti sosiaalisen kestävyYden näkökulmasta. Pikemminkin se antaa valikoivan kuvan kehityssuunnista.

Mielipide

Edellä olevan perusteella esitämme,

että tulevaisuusvaliokunta ottaa edellä olevan huomioon.

Helsingissä 9.4.2025

Bella Forsgrén vihr
Aino-Kaisa Pekonen vas